Nagymihály Zoltán
Egy képeslapra

„Egy képre gondolok, tudod." (Cseh Tamás-Bereményi Géza)

Művészet és politika viszonyáról nehéz újat mondani. A témával összefüggő kérdések – mi a kettő közötti helyes viszonyrendszer, hogyan kell gondolkodnia egyiknek a másikról, „politizálhat-e" egy irodalmi mű, egy színdarab, vagy maga a művész – régóta köztünk élnek. Magyar földön különös fénytörést kapnak – elég csak íróink szerepére gondolni 1848-ban, 1956-ban, sőt – szűkebb témánkra vetítve – a rendszerváltáskor is. És nem csak az írókéra.

A képeslap forrása: Rendszerváltó Archívum, Lakitelek

Ablonczy László egy közelmúltban megjelent írásában követi végig a magyar színészek szereplését, játékát, véleménynyilvánításait 1956 karácsonyán, amikor már minden elveszett.[1] Sorjáznak a nevek: Bessenyei Ferenc, Sinkovits Imre, Gáli József, Nagy Attila, Földes Gábor, Mensáros László. Színészek, rendezők, drámaírók. Kiállások, szerepek, a közös ügy képviselete. A véres „színdarab" szereplői tudták, hogy egy ismert, a közönség által szeretett embernek többet kell vállalnia a nagy napok küzdelmeiből, majd az értékmentésből is.

A rendszerváltás első Országgyűlésében három fajsúlyos színész nevét is megtalálhatjuk. Mindhárman '56-os múlttal érkeztek – három pártba. A legendás hangú és beszédű Bánffy György (MDF) a Fővárosi Operettszínház munkástanácsának tagja volt, három év szilenciummal sújtották. Darvas Iván szintén

1 Ablonczy László: Fekete szoknya. 1956. december – színháziak, pufajkások és szovjet tankok. *Magyar Idők, Lugas*. 2016. december 24. 14-15.

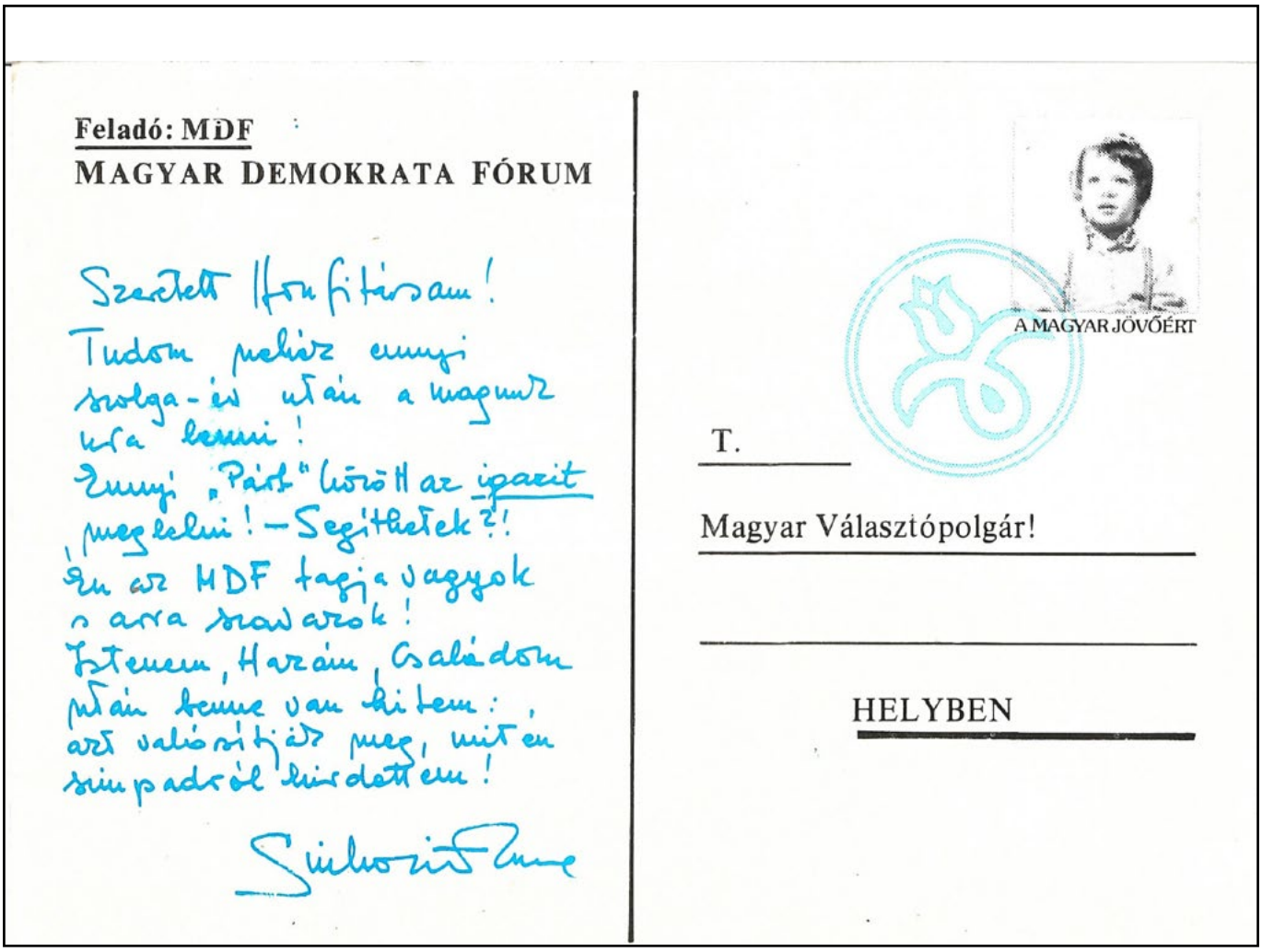

forradalmi bizottságok tagja volt, majd' két évet ült börtönben. A Történelmi Igazságtétel Bizottság alapító tagjaként lett SZDSZ-es parlamenti képviselő. És végül a miskolci Nagy Attila (MSZP), akit a megtorlás a legsúlyosabban érintett. A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Forradalmi Munkástanács elnökhelyettese, aki először szovjet fogságba került, majd 1958 júniusában tizenkét év börtönre ítélték. Ebből ötöt letöltött.[2] E három ember tehát, akik ott voltak a „barikádokon" '56-ban, szerepet vállaltak a rendszerváltó folyamatban is. Talán az sem véletlen, hogy 1990-ben sokan gondolták azt, hogy „profi politikusok" kényszerű hiányában ismét a szellem embereihez kell fordulni, azokhoz, akikről úgy vélték, képesek a mindennapok problémái fölé emelkedni.

És akkor a mottóban említett „képről", illetve „képeslapról". Mert politizálni nem csak parlamenti képviselőként lehetett. A '90-es választásokra készült, itt mellékelt MDF-es képeslap Kubik Annát és Sinkovits Imrét ábrázolja az *Advent a Hargitán* című darabban. Jelképes dráma – ahol szintén lehetetlen megkerülni a politika és művészet viszonyrendszerét. A szerző, Sütő András maga is elválaszthatatlan a közösségtől, amelybe született, a határon túli magyar sorstól, amelynek képviseletét egyre erőteljesebben vállalta magára. (Végül, nagyjából a képeslap elkészülte és terjesztése idején szeme világával fizetett mindezért…) De beszélhetünk a darab bemutatása körüli kálváriáról is.[3] A hátoldalon a követ-

2 Az életrajzok forrása: Kiss József (Szerk.): *Az 1990-ben megválasztott Országgyűlés almanachja*. Budapest, 1992.

3 A román diktatúra természetesen betiltotta a számukra gyanús vallási és nemzeti jelképeket már címében is felvonultató darabot, amelyet Magyarországon is meg akartak akadályozni. Végül a magyar pártvezetésen belüli nemzeti(bb) vonal – elsősorban Szűrös Mátyás, Szokai Imre és Tabajdi Csaba, de bizonyos emlékezések szerint Berecz János is – fellépése következtében 1986 januárjában bemutathatták a drámát. És talán egy szintén „politizáló művésznek", Bubik Istvánnak köszönhetően is, aki a

archivum.retorki.hu/folyoirat

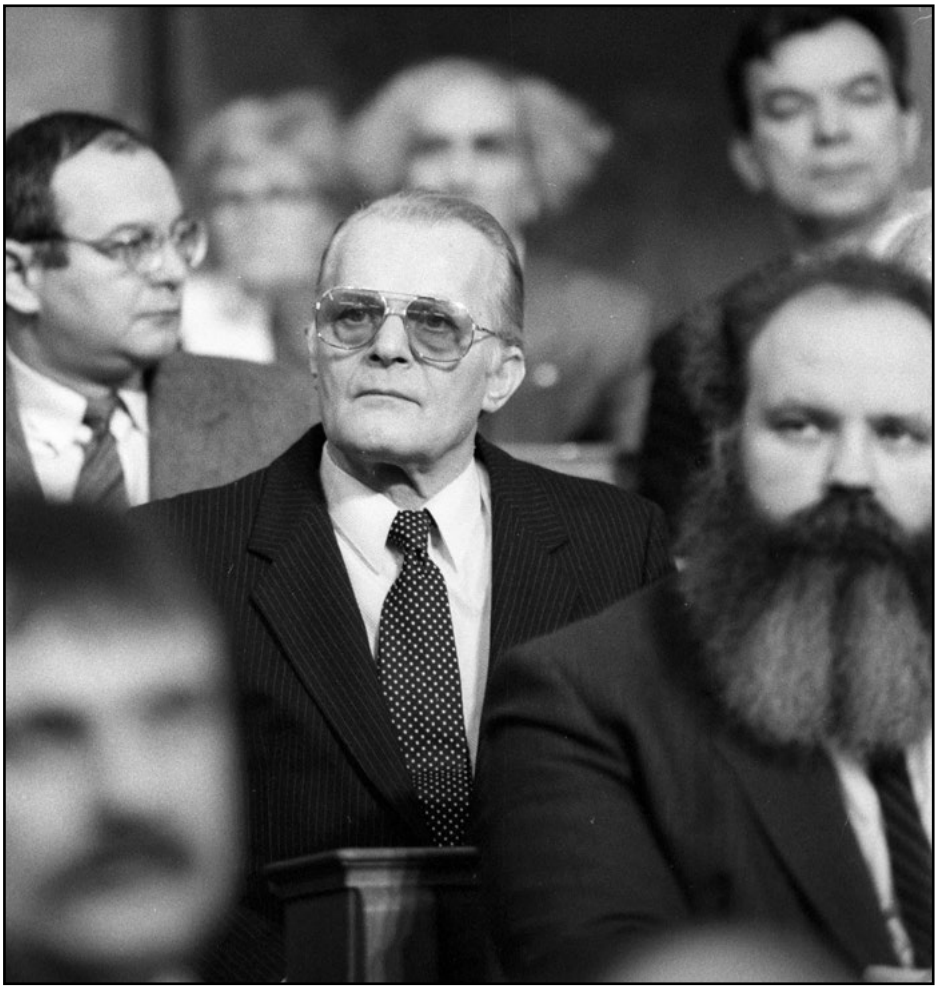

Darvas Iván színművész az 1990-es Országgyűlés alakuló ülésén. Előtte Iványi Gábor, a háttérben Faludy György és Rajk László.
Fotó: FORTEPAN / Erdei Katalin adományozó (Képszám: 76255)

kező szöveg olvasható: „Szeretett Honfitársam! Tudom, nehéz ennyi szolga-év után a magunk ura lenni! Ennyi »Párt« között az *igazit* meglelni! – Segíthetek?! Én az MDF tagja vagyok, s arra szavazok! Istenem, Hazám, Családom után benne van hitem: azt valósítják meg, mit én színpadról hirdettem!"

A szöveg nem tolakodó, sőt egészen finom és diszkrét. Ugyanakkor határozott állásfoglalást rejt magában. Elnyeri értelmét a kép kiválasztása is: a határon túli magyarokért folytatott több évtizedes küzdelem hitelesíti, amelyet a később az MDF-et létrehozó gondolkodók, értelmiségiek elvégeztek egészen a hetvenes évektől. E kép és szöveg együttesen visszautal Illyés Gyula nagy ívű esszéire, Für Lajos tanulmányára arról, hogy „milyen nyelven beszélnek a székelyek", Csoóri Sándor Duray-könyvhöz írt előszavára és arra, amit Monoron elmondott „az eltemetetlen gondokról" – és persze a konkrét, mindenki számára látható cselekvés idejére, az 1988 júniusában megszervezett legendás Erdély-tüntetésre. Mindez persze konkrétan nincs ott a képeslapon – de könnyen beleérezhető.

Sinkovits Imre sorai ráadásul a „művészet" és „politika" kapcsolatához is adalékul szolgálnak. A művész tehát „politizál" a színpadon is – annak értékteremtő és -hirdető változatában. Az igazat, „az igazit" keresi. Nyíltan csak akkor köteleződik el, ha úgy érzi, ezt találta meg ebben vagy abban az erőben.

A politika „színpada" persze más, mint a (szín)játéké. Hogy előbbi hogy viszonyul az utóbbihoz, ennek kifejtése pedig egy talán még ennél is hosszabb történet lenne.

Tartuffe – az *Advent a Hargitán* tervezett „pótlódarabja" – főszereplőjeként a fellépés megtagadását ígérte, ha az *Advent*et nem állítják színre. In: Ablonczy László: *Nehéz álom. Sütő András 70 éve*. Budapest, Nemzeti Könyvtár, 1997. 371-372.